

คอลัมน์ “จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง”

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 24 มกราคม 2545

Arthur Andersen กำลังเดินลงหลุมฝังศพ?

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

วงวิชาการอเมริกันนำเสนอคำทำนายว่า Arthur Andersen กำลังเดินลงหลุมฝังศพ

โรมัน เวล (Roman L. Weil) ศาสตราจารย์วิชาการบัญชีแห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ *The Washington Post* (January 16, 2002) ว่า โอกาสที่ Arthur Andersen จะมีชีวิตรอดมีเพียง 50%

เอ็ดเวิร์ด เคิตส์ (Edward Kertz) รองศาสตราจารย์วิชาการบริหารธุรกิจแห่ง Pennsylvania State University กล่าวถึงความเป็นไปได้ที่ Arthur Andersen อาจต้องม้วนเสื่อ (*The New York Times*, January 13, 2002)

เหตุโดยักษ์ใหญ่ในธุรกิจการบัญชีระหว่างประเทศ ดังเช่น Arthur Andersen จึงตกอยู่ในสภาพ ‘ลูกผีลูกคน’ เช่นนี้

การล่มละลายของ Enron บรรษัทยักษ์ใหญ่ในธุรกิจพลังงานและแก๊สธรรมชาติในเดือนธันวาคม 2544 ส่งผลกระทบต่อ Arthur Andersen โดยตรง เพราะ Arthur Andersen เป็นผู้ตรวจสอบบัญชีของ Enron และให้การรับรองงบดุลและรายงานการเงินของ Enron ทั้งๆที่ผู้บริหาร Enron นับตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมาตกแต่งบัญชี ทั้งนี้ด้วยการจัดตั้งบริษัทลูกจำนวนมาก และผันสินทรัพย์ด้อยคุณภาพจากบริษัทแม่ไปสู่บริษัทลูก ประกอบกับ Enron ขยายกิจการรวดเร็วเกินไป และรุกคืบไปประกอบธุรกิจที่มีความเสี่ยงสูงมากขึ้นๆ จนสร้างความอั่นองแน่นแห่งฐานะการเงิน แต่ด้วยกลวิธีการตกแต่งบัญชีที่แยบยล งบดุลและรายงานการเงินของ Enron จึงปรากฏตัวเลขกำไรสูงกว่าความเป็นจริง และปรากฏภาระหนี้สินต่ำกว่าความเป็นจริง

Arthur Andersen รับรองงบดุลและรายงานทางการเงินของ Enron ทั้งๆที่ระแคะระคายความไม่ชอบมาพากลทางการเงิน เพียงเท่านี้ก็นับว่าเลวร้ายอยู่แล้ว แต่ภาวะ ‘ลูกผีลูกคน’ เลวร้ายยิ่งขึ้น เมื่อผู้บริหารระดับสูงสั่งทำลายเอกสารและ e-mail เกี่ยวกับ Enron

นับพันรายการ ทั้งที่คณะกรรมการหลักทรัพย์และ бирวรด (Securities and Exchange Commission) กำลังเข้าไปไต่สวน Arthur Andersen เกี่ยวกับการตรวจสอบบัญชี Enron อยู่แล้ว

วุฒิสมาชิกโจเซฟ ลิบเบอร์แมน (Joseph Lieberman) ประธานคณะกรรมการไต่สวนการล้มละลายของ Enron กล่าวถึงการทำลายพยานเอกสารของ Arthur Andersen ว่า อาจถือเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมได้ ซึ่งหากพิสูจน์ได้ว่าเป็นจริงเช่นนั้น ก็จะต้องถูกลงโทษอย่างรุนแรง ข้อเท็จจริงที่เปิดเผยในเวลาต่อมาปรากฏว่า Arthur Andersen ทำลายเอกสารเกี่ยวกับ Enron ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2544 แล้ว เมื่อเป็นที่แน่ชัดว่า Enron กำลังเดินลงหลุมฝังศพ

Arthur Andersen ก็เกี่ยวข้องการไล่เดวิด ดันคัน (David B. Duncan) ออกจากการเป็นหุ้นส่วนเมื่อต้นเดือนมกราคม 2545 ดันคันเป็นพนักงาน Arthur Andersen ตั้งแต่ปี 2524 และเคยในฐานะเป็นหุ้นส่วนการบัญชีในปี 2538 โดยที่รับผิดชอบการตรวจสอบบัญชีของ Enron นับตั้งแต่ปี 2540 จวบจน Enron ล้มละลายในเดือนธันวาคม 2544 ดันคันถูกไล่ออกในฐานะต้องสงสัยว่าเป็นผู้สั่งทำลายเอกสารเกี่ยวกับ Enron นอกเหนือจากความรับผิดชอบในการตรวจสอบบัญชี Enron

บทบาทของ Arthur Andersen ในกรณีการล้มละลายของ Enron ทำให้ Arthur Andersen ตกเป็น 'จำเลย' ของสังคมอเมริกัน ซึ่งตั้งข้อกังขาในความเป็นมืออาชีพและมาตรฐานการตรวจสอบบัญชีของ Arthur Andersen Enron มีไช่ยักษ์ใหญ่บริษัทแรกที่ล้มละลายภายใต้การตรวจสอบบัญชีของ Arthur Andersen ในปี 2544 Arthur Andersen ต้องจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหายอันเป็นผลจากความบกพร่องในการตรวจสอบบัญชีถึง 2 กรณี

กรณีแรก ผู้ถือหุ้น Sunbeam Corp ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจาก Arthur Andersen ในข้อหารับรองบัญชีที่แสดงตัวเลขกำไรเกินความเป็นจริง Arthur Andersen ยินยอมชดใช้ค่าเสียหายจำนวน 110 ล้านดอลลาร์อเมริกัน เพื่อยุติคดีในเดือนพฤษภาคม 2544 อนึ่ง ผู้ถือหุ้นได้ฟ้องร้องผู้บริหาร Sunbeam Corp ด้วย โดยที่อัลเบิร์ต ดันแลป (Albert J. Dunlap) อดีต CEO ยอมจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหายจำนวน 15 ล้านดอลลาร์อเมริกันเมื่อกลางเดือนมกราคม 2545

กรณีที่สอง ผู้ถือหุ้น Waste Management Inc. บริษัทผู้ประกอบการกำจัดขยะที่ใหญ่ที่สุดในอเมริกาเหนือฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย 220 ล้านดอลลาร์อเมริกันในฐานะที่ Arthur Andersen รับรองบัญชีที่จัดทำจากข้อมูลที่เป็นเท็จ จนทำให้ Waste Management Inc. มีรายได้สูงกว่าความเป็นจริงมากกว่า 1,000 ล้านดอลลาร์อเมริกัน Arthur Andersen ยุติคดีด้วยการจ่ายเงินชดเชยความเสียหายจำนวนหนึ่งแก่ผู้ถือหุ้น Waste Management Inc. และจ่ายค่าปรับจำนวน 7 ล้านดอลลาร์อเมริกันแก่ SEC (US Securities and Exchange Commission)

การล้มละลายของ Enron ทำให้ Arthur Andersen ต้องเผชิญศึกหนักอย่างแน่นนอน บรรดานักลงทุนที่ซื้อหลักทรัพย์ของ Enron เพราะเชื่อว่า Enron มีฐานะการเงินอันมั่นคง อันเป็นผลจากการรับรองบัญชีของ Arthur Andersen ต่างเข้าคิวฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจาก Arthur Andersen ดุจเดียวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต

แต่การทำลายเอกสารเกี่ยวกับ Enron ทำให้ Arthur Andersen กลายเป็นเป้าแห่งการตรวจสอบ ทั้งจาก SEC กระทรวงยุติธรรม คณะกรรมาธิการชุดต่างๆของรัฐสภา ทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ข้อหาการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมนับเป็นข้อหาร้ายแรงยิ่ง

ความเป็นมืออาชีพและมาตรฐานการตรวจสอบบัญชีของ Arthur Andersen ก็ต้องถูกตรวจสอบด้วย เพราะความบกพร่องในการตรวจสอบบัญชีของ Arthur Andersen ปรากฏให้เห็นด้วยความถี่สูงในระยะหลังนี้ สาธารณชนเริ่มตั้งข้อกังขาว่า การตรวจสอบบัญชีของ Arthur Andersen อาศัยระบบพวกพ้อง (Cronyism) หรือไม่ ระบบพวกพ้องในการตรวจสอบบัญชี ก็คือ ระบบการรับรองบัญชีของบริษัทที่เป็นพวกพ้อง โดยมิได้เข้มงวดในการตรวจสอบข้อเท็จจริง ช่วงเวลานับตั้งแต่นั้นไป สื่อมวลชนอเมริกันจะตรวจสอบการทำงานของ Arthur Andersen มากขึ้น เพราะความเสียหายอันเกิดจากความผิดพลาดในการตรวจสอบบัญชีมิใช่ความเสียหายที่เกิดแก่ Arthur Andersen และบริษัทที่ Arthur Andersen รับจ้างตรวจสอบบัญชีเท่านั้น หากยังสามารถสร้างความเสียหายแก่สาธารณชนและสังคมโดยรวมได้ด้วย ข้อเท็จจริงที่ว่า ริชาร์ด คอซีย์ (Richard A. Causey) พนักงานการบัญชีระดับ CAO (Chief Accounting Officer) ของ Enron เคยเป็นพนักงานของ Arthur Andersen มาก่อน ยิ่งเสริมพลังการตรวจสอบการทำงานของ Arthur Andersen มากยิ่งขึ้น

Arthur Andersen ตระหนักดีว่า การเสื่อมเสียชื่อเสียงอันเป็นผลจากความบกพร่องในการตรวจสอบบัญชีจะมีผลต่อผลการประกอบการ และลูกค้าพากันหนีหายไป เพราะนักลงทุนที่กำลังตัดสินใจซื้อหลักทรัพย์ของบริษัทใด หากพบว่า Arthur Andersen เป็นผู้ตรวจสอบบัญชีบริษัทนั้น ก็คงต้องมีข้อกังขาในดวงจิต บริษัทที่ต้องการระดมเงินทุนจากตลาดหลักทรัพย์หรือกู้เงินจากตลาดการเงิน ก็ต้องแสวงหาผู้ตรวจสอบบัญชีที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่า Arthur Andersen

ในบรรดาบรรษัทการบัญชีระหว่างประเทศยักษ์ใหญ่ 5 บรรษัทที่เรียกกันว่า The Big Five นั้น Arthur Andersen มีลูกค้าที่เป็นบริษัทยักษ์ใหญ่น้อยที่สุดอยู่แล้ว ในจำนวนนี้ได้แก่ Abbott Labs, Merck, American Home Products และ Oracle นับตั้งแต่มีข่าวว่า Arthur Andersen ทำลายเอกสารและ e-mail เกี่ยวกับ Enron บรรษัทยักษ์ใหญ่ที่เป็นลูกค้าของ Arthur

Andersen เริ่มต้องทบทวนการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบบัญชีในการประชุมผู้ถือหุ้นประจำปี Arthur Andersen ต้องดิ้นรนเพื่ออ้างลูกค้ารายใหญ่ไว้ แท้ที่จริงแล้ว ก่อนที่ Enron ล้มละลาย ลูกค้ารายใหญ่บางรายเริ่มตีจาก Arthur Andersen แล้ว รายสำคัญได้แก่ Bank One ธนาคารยักษ์ใหญ่แห่งนครชิคาโก ด้วยเหตุนี้ การเหนียวรั้งมิให้ลูกค้ารายใหญ่ตีจากจึงเป็นปัญหาเฉพาะหน้าของ Arthur Andersen

Arthur Andersen ลงทุนจ้าง Chlopak, Leonard, Schechter and Associates อันเป็นบริษัทลูกของ Omnicom Group Inc. เพื่อให้คำปรึกษาในการช่วยกอบกู้ Arthur Andersen ให้พ้นจากภาวะวิกฤติครั้งนี้ ยุทธวิธีหนึ่งก็คือ การตีพิมพ์คำโฆษณาเต็มหน้าหนังสือพิมพ์เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2545 ยืนยันว่า “Andersen Will Do What Is Right”

กลุ่ม The Big Five ยืนอยู่ข้าง Arthur Andersen และช่วยประคับประคองมิให้สถานการณ์เลวร้ายลงไป เพราะทุกบริษัทล้วนมีประสบการณ์ความผิดพลาดในการตรวจสอบบัญชี และถูกฟ้องร้องจนต้องจ่ายเงินชดเชยความเสียหายจำนวนมากเหมือนกันทั้งสิ้น บรรษัทการบัญชีระหว่างประเทศกำลังอยู่ในกระบวนการแปรรูปไปสู่อุตสาหกรรมผลิตบริการวิชาชีพ (Professional Services) โดยการลดความสำคัญของการบริการบัญชี และเพิ่มความสำคัญบริการการให้คำปรึกษา (Consulting Services) กระบวนการปรับเปลี่ยนดังกล่าวนี้มีมาตั้งแต่ทศวรรษ 2530 โดยมี Andersen Worldwide เป็นผู้นำ

ความเสียหายอันเกิดจากความผิดพลาดในการตรวจสอบบัญชีบริษัท Enron สร้างความอ่อนแอทางการเงินแก่ Arthur Andersen อย่างแน่นอน หนทางที่จะอยู่รอดในทางธุรกิจก็แต่โดยการควบรวมกิจการหรือถูกครอบงำกิจการโดยบริษัทยักษ์ใหญ่บริษัทหนึ่งบริษัทใดในกลุ่ม The Big Five ทั้งนี้มีรายงานข่าวที่ยังไม่ยืนยันว่า Arthur Andersen อาจควบรวมกิจการกับ KPMG ปัญหามีอยู่ว่า จะจัดการหนี้สิน รวมตลอดภาระความเสียหายที่จะถูกฟ้องร้องในอนาคตของ Arthur Andersen อย่างไร

หมายเหตุ

1. บทความภาษาถิ่น Roman L. Weil โดย Kirstin Downey Grimsley, "Scandals Put Andersen's Future at Risk" *The Washington Post* (January 16, 2002). ดู www.washingtonpost.com
2. บทความภาษาถิ่น Edward Kertz โดย Alex Berenson and Jonathan D. Glator, "A Tattered Andersen Fights for Its Future", *The New York Times* (January 13, 2002). ดู www.nytimes.com
3. รายงานข่าวการล้มละลายของ Enron โปรดอ่าน "The Fall of Enron", *Business Week* (December 17, 2001) และ "Special Report : Enron - The Amazing Disintegrating Firm", *The Economist* (December 8, 2001) ประกอบกับเศรษฐกิจทัศน์ของ Robert Kuttner, "The Lesson of Enron : Regulation Isn't a Dirty Word", *Business Week* (December 24, 2001).
4. รายงานข่าว Arthur Andersen จ่ายค่าปรับแก่ SEC ในกรณีการตรวจสอบบัญชี Waste Management Inc. ดู "Top Accountant Fined \$7m", *BBC News* (June 19, 2001). ดู www.bbc.ac.uk
5. รายงานข่าว Arthur Andersen จ่ายเงินชดเชยความเสียหายแก่ผู้ถือหุ้น Sunbeam Corp โดย Kirstin Downey Grimsley, "Scandals Put Andersen's Future at Risk", *The Washington Post* (January 16, 2002). ดู www.washingtonpost.com
6. รายงานข่าวการสูญเสียลูกค้าของ Arthur Andersen ดู "Andersen Fights to Retain Its Big Clients After Revelation", *The Financial Times* (January 11, 2002).
7. รายงานข่าวการโฆษณาในหนังสือพิมพ์เพื่อปรับปรุงภาพลักษณ์ของ Arthur Andersen โดย Vanessa O'Connell, "Arthur Andersen Faces Its Role With Enron in Newspaper Ads", *The Asian Wall Street Journal* (January 18-20, 2002).

8. รายงานข่าวการควบกิจการ Arthur Andersen กับบริษัทหนึ่งบริษัทได้ในกลุ่ม The Big Five ดู Alex Berenson With Jonathan D. Glater, “A Tattered Andersen Fights for Its Future”, *The New York Times* (January 13, 2002).

9. พัฒนาการของธุรกิจการบัญชีระหว่างประเทศ โปรดอ่าน

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ “ยักษ์ใหญ่ในธุรกิจการบัญชีระหว่างประเทศ” *Corporate Thailand* (ตุลาคม 2542)

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ “บริษัทบัญชีระหว่างประเทศบนเส้นทางแห่งการเปลี่ยนแปลง” *ผู้จัดการรายวัน* ฉบับวันหยุดพิเศษที่ 30 มีนาคม 2543